GLOBALLAŞUV ŞAROITIDA ÖQUVÇILARDA UMUMINSONIY EKOLOGIK DUNYOQARAŞNI POLIPARADIGMAL YONDAŞUVLAR ASOSIDA ŞAKLLANTIRIŞNING IMKONIYATLARI

G.M.Qalandarova[1]

1. O'zbekiston davlat Jahon tillari universiteti, pedagogika psixologiya kafedrasi o'qituvçisi

Mas'ul muallif: Qalandarova Gulqand Mamurovna, O'zbekiston davlat Jahon tillari universiteti, pedagogika psixologiya kafedrasi o'qituvçisi.

e-mail: qgulqand@gmail.com

Received: 10 Noyabr 2026
Accepted: 15 Noyabr 2026
Published: 20 Noyabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Qalandarova, G. M. GLOBALLAŞUV ŞAROITIDA ÖQUVÇILARDA UMUMINSONIY EKOLOGIK DUNYOQARAŞNI POLIPARADIGMAL YONDAŞUVLAR ASOSIDA ŞAKLLANTIRIŞNING IMKONIYATLARI / G. M. Qalandarova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 11, № 2. — B. 37–40.

Annotatsiya. uşbu maqolada globallaşuv şaroitida öquvçilarda umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantirişning pedagogik, metodologik va ijtimoiy-falsafiy asoslari poliparadigmal yondaşuvlar nuqtayi nazaridan tahlil qilingan. Ekologik muammolarning global tus olişi, inson va tabiat örtasidagi munosabatlarning murakkablaşuvi hamda barqaror rivojlaniş zarurati ekologik ta'lim mazmunini yangilaşni taqozo etişi asoslab berilgan. Tadqiqotda ekologik, aksiologik, kompetensiyaviy, tizimli, şaxsga yönaltirilgan va faoliyatga asoslangan paradigmalarning özaro integratsiyasi orqali öquvçilarda ekologik tafakkur, ekologik mas'uliyat, tabiatga nisbatan qadriyatli munosabat va amaliy ekologik kompetensiyalarni rivojlantiriş imkoniyatlari oçib berilgan. Şuningdek, poliparadigmal yondaşuv asosida ekologik dunyoqaraşni şakllantirişning pedagogik modeli, asosiy mexanizmlari va samaradorlik mezonlari taklif etilgan. Kalit sözlar: globallaşuv, ekologik dunyoqaraş, umuminsoniy qadriyatlar, poliparadigmal yondaşuv, ekologik ta'lim, ekologik madaniyat, ekologik kompetensiya, barqaror rivojlaniş, ekologik tafakkur, pedagogik integratsiya.

Kalit so'zlar: globallaşuv, ekologik dunyoqaraş, umuminsoniy qadriyatlar, poliparadigmal yondaşuv, ekologik ta'lim, ekologik madaniyat, ekologik kompetensiya, barqaror rivojlaniş, ekologik tafakkur, pedagogik integratsiya.

ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ПОЛИПАРАДИГМАЛЬНЫХ ПОДХОДОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. в статье рассматриваются педагогические, методологические и социально-философские основы формирования общечеловеческого экологического мировоззрения учащихся в условиях глобализации на основе полипарадигмального подхода. Обосновывается необходимость обновления содержания экологического образования в связи с глобализацией экологических проблем, усложнением взаимоотношений человека и природы и актуальностью устойчивого развития. Раскрываются возможности интеграции экологической, аксиологической, компетентностной, системной, личностно-ориентированной и деятельностной парадигм в развитии экологического мышления, ответственности и практических экологических компетенций учащихся. Предлагаются педагогическая модель, механизмы и критерии формирования экологического мировоззрения на основе полипарадигмального подхода.

Ключевые слова: глобализация, экологическое мировоззрение, общечеловеческие ценности, полипарадигмальный подход, экологическое образование, экологическая культура, экологическая компетентность, устойчивое развитие.

OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING STUDENTS' UNIVERSAL ECOLOGICAL WORLDVIEW THROUGH POLYPARADIGMATIC APPROACHES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Abstract. this article examines the pedagogical, methodological, and socio-philosophical foundations of developing students' universal ecological worldview in the context of globalization through a polyparadigmatic approaç. The necessity of updating environmental education is substantiated in view of global environmental çallenges, increasingly complex human-nature relationşips, and the requirements of sustainable development. The article explores the potential of integrating ecological, axiological, competency-based, systemic, learner-centered, and activity-based paradigms to develop students' ecological thinking, responsibility, value-based attitudes toward nature, and practical environmental competencies. A pedagogical model, implementation meçanisms, and assessment criteria are also proposed.

Keywords: globalization, ecological worldview, universal values, polyparadigmatic approaç, environmental education, ecological culture, ecological competence, sustainable development.

Kiriş. XXI asrda globallaşuv jarayonlarining jadallaşuvi insoniyat hayotining barça sohalarida tub özgarişlarni yuzaga keltirmoqda. Ilm-fan, texnologiya, iqtisodiyot, axborot-kommunikatsiya tizimlarining rivojlanişi inson imkoniyatlarini kengaytiriş bilan bir qatorda, ekologik muammolarning ham global miqyosda kuçayişiga sabab bölmoqda. Iqlim özgarişi, biologik xilma-xillikning qisqarişi, suv resurslarining kamayişi, atmosfera havosining ifloslanişi, tuproq degradatsiyasi va tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik bugungi kunda nafaqat ayrim davlatlar, balki butun insoniyat oldida turgan dolzarb muammolardandir.

Mazkur şaroitda ekologik muammolarni faqat tabiiy fanlar doirasida örganiş yetarli emas. Ularni ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy, axloqiy va pedagogik omillar bilan uzviy boğliqlikda tahlil qiliş zarurati ortib bormoqda. Çunki ekologik muammolarning kelib çiqişida insonning tabiatga munosabati, iste'mol madaniyati, ekologik ongi va ijtimoiy mas'uliyati muhim örin tutadi.

Şu sababli, yoş avlodda umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantiriş zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ekologik dunyoqaraş öquvçining tabiat, jamiyat va inson örtasidagi özaro munosabatlarni anglaşini, ekologik jarayonlarni ilmiy asosda tuşunişini, tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatda bölişini hamda ekologik muammolarni hal etişda faol iştirok etişini ifodalovçi yaxlit sifat hisoblanadi.Özbekiston Respublikasida ham ekologik ta'limni rivojlantiriş davlat siyosatining muhim yönalişlaridan biri sifatida belgilangan. Xususan, Özbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 27-maydagi 434-son qarori bilan tasdiqlangan "Özbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantiriş konsepsiyasi"da yoş avlodda ekologik bilim, ong va madaniyatni şakllantiriş, ekologik ta'limni uzluksiz taşkil etiş, ta'lim mazmunini global ekologik muammolar bilan uyğunlaştiriş vazifalari belgilangan [1].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ekologik ta'lim va ekologik dunyoqaraşni şakllantiriş masalalari pedagogika, falsafa, ekologiya va psixologiya fanlarining özaro tutaşgan yönalişlaridan biri hisoblanadi. Ekologik ta'limning xalqaro metodologik asoslari 1977-yilda UNESCO va UNEP hamkorligida qabul qilingan Tbilisi deklaratsiyasida öz ifodasini topgan. Unda ekologik ta'limning uzluksizligi, fanlararo integratsiyasi, muammoli vaziyatlarni tahlil qiliş, ekologik mas'uliyatni rivojlantiriş va amaliy faoliyat bilan boğliqligi muhim tamoyillar sifatida belgilangan [2].Barqaror rivojlaniş ta'limi böyiça zamonaviy yondaşuvlarda ham ekologik bilimlarni özlaştiriş bilan bir qatorda, öquvçilarda mustaqil fikrlaş, tizimli tahlil qiliş, mas'uliyatli qaror qabul qiliş va jamoaviy faoliyat könikmalarini rivojlantirişga alohida e'tibor qaratiladi.

Xususan, Thijs Loonstra va hammualliflarining ekologik muammolarni öqitiş paradigmalari, öquv sohalari va dunyoqaraşlar örtasidagi munosabatlarga bağişlangan tadqiqotida ekologik ta'limning samaradorligi turli nazariy qaraşlar va ta'limiy yondaşuvlarning özaro aloqadorligi bilan izohlanadi [3].

Julia E. Palozzi, Nevin J. Harper va Nancy Şackelford tomonidan olib borilgan tadqiqotda esa ekologik ta'lim pedagogikasini tizimli fikrlaş asosida taşkil etişning ahamiyati körsatib berilgan. Mualliflar ekologik ta'lim metodlarini özaro boğlangan pedagogik strategiyalar sifatida tahlil qiladilar [4].

Mazkur ilmiy qaraşlar ekologik dunyoqaraşni şakllantirişda yagona pedagogik yondaşuv bilan çeklanib qolmasdan, turli paradigmalarning integratsiyasiga asoslaniş zarurligini körsatadi.

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli, aksiologik, kompetensiyaviy, şaxsga yönaltirilgan va faoliyatga asoslangan yondaşuvlar taşkil etadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi nazariy metodlardan foydalaniş nazarda tutiladi: ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qiliş, qiyosiy tahlil, tizimli yondaşuv, pedagogik hodisalarni umumlaştiriş, konseptual modellaştiriş, paradigmal tahlil, ilmiy xulosalarni sintez qiliş. Tadqiqotning asosiy metodologik ğoyasi şundan iboratki, öquvçilarda umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantiriş jarayoni bilim, qadriyat, munosabat, faoliyat va mas'uliyat komponentlarining yaxlit birligi asosida taşkil etilişi lozim.

Globallaşuv şaroitida umuminsoniy ekologik dunyoqaraşning pedagogik mohiyati

Globallaşuv şaroitida ekologik dunyoqaraş tuşunçasi an'anaviy ekologik bilimlar majmuasidan kengroq mazmun kasb etadi. U insonning özini tabiatdan ajralgan holda emas, balki yagona ekologik tizimning tarkibiy qismi sifatida anglaşi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanişi va kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyatini his etişini anglatadi.

Umuminsoniy ekologik dunyoqaraş quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

Birinçidan, global ekologik tafakkur. Bunda öquvçi ekologik muammolarni faqat mahalliy hudud doirasida emas, balki global jarayonlar bilan boğliq holda anglaydi. Ikkinçidan, ekologik qadriyatlar tizimi. Tabiatni asraş, biologik xilma-xillikni saqlaş, suv va energiya resurslariga tejamkor munosabatda böliş, kelajak avlodlar manfaatlarini hisobga oliş kabi qadriyatlar öquvçi şaxsining içki e'tiqodiga aylanadi. Uçinçidan, ekologik mas'uliyat. Öquvçi özining kundalik xatti-harakatlari atrof-muhitga qanday ta'sir körsatişini anglaydi va salbiy ekologik oqibatlarning oldini olişga intiladi. Törtinçidan, ekologik faoliyatga tayyorlik. Öquvçi ekologik muammolarni aniqlaş, tahlil qiliş, ularning yeçimlarini taklif etiş va amaliy taşabbuslarda iştirok etiş qobiliyatiga ega böladi.

Demak, umuminsoniy ekologik dunyoqaraş bilim, qadriyat, e'tiqod, munosabat va amaliy faoliyatning özaro birligida namoyon böladi.

Poliparadigmal yondaşuvning mazmuni va metodologik imkoniyatlari

"Poliparadigmal yondaşuv" tuşunçasi ta'lim jarayonini bir neçta ilmiy-pedagogik paradigmalar asosida taşkil etiş va ularning imkoniyatlarini yagona maqsadga yönaltirişni anglatadi.

Ekologik ta'limda poliparadigmal yondaşuvning asosiy ustunligi şundaki, u öquvçining nafaqat bilimini, balki ekologik qadriyatlari, hissiy munosabati, mustaqil fikrlaşi va amaliy faoliyatini ham rivojlantirişga xizmat qiladi.

Uşbu tadqiqot doirasida quyidagi paradigmalarning integratsiyasi maqsadga muvofiq deb hisoblanadi.

Ekologik paradigma inson va tabiat örtasidagi özaro boğliqlikni anglaş, ekotizimlar barqarorligini tuşuniş hamda

tabiiy resurslardan oqilona foydalanişga asoslanadi. Mazkur paradigma orqali öquvçilarda ekologik jarayonlarning sabab-oqibat munosabatlarini tuşuniş, tabiiy muhitga zarar yetkazuvçi omillarni aniqlaş va ekologik muammolarning oldini oliş könikmalari şakllanadi. Masalan, biologiya, geografiya va kimyo fanlarini integratsiyalaş orqali öquvçilar suv ifloslanişining tirik organizmlar, inson salomatligi va iqtisodiy faoliyatga ta'sirini kompleks tahlil qilişlari mumkin.

Aksiologik paradigma ta'lim jarayonida umuminsoniy va milliy qadriyatlarni şakllantirişga yönaltiriladi. Uning asosiy mazmunini tabiatga hurmat, hayotga ehtirom, ekologik adolat, avlodlararo mas'uliyat, insonparvarlik va tabiat ne'matlariga ehtiyotkorona munosabat taşkil etadi. Aksiologik yondaşuvda ekologik bilimlar şunçaki axborot sifatida emas, balki öquvçining içki e'tiqodi va hayotiy pozitsiyasiga aylanişi muhim hisoblanadi.

Masalan, "Tabiat - umumiy boyligimiz" mavzusidagi munozaralar, ekologik qadriyatlarga oid muammoli vaziyatlar va milliy an'analarda tabiatni asraş ğoyalarini örganiş uşbu paradigmaning imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kompetensiyaviy paradigma bu ekologik bilimlarni real hayotiy vaziyatlarda qöllay oliş qobiliyatini rivojlantirişga xizmat qiladi. Uning asosida quyidagi kompetensiyalarni şakllantiriş muhim: ekologik muammolarni aniqlaş, ekologik axborotlarni tahlil qiliş, tabiiy resurslardan oqilona foydalaniş, ekologik xavflarni baholaş, mustaqil ekologik qaror qabul qiliş, ekologik loyihalarni işlab çiqiş va amalga oşiriş. Mazkur paradigma öquvçining ekologik masalalar böyiça nazariy bilimlarini kundalik hayot bilan boğlaş imkonini beradi.

Tizimli paradigma tabiat, jamiyat, iqtisodiyot va inson faoliyatining özaro boğliqligini yaxlit tizim sifatida örganişga asoslanadi. Masalan, iqlim özgarişi muammosini örganişda öquvçilar atmosfera tarkibidagi özgarişlar, qişloq xöjaligi, suv resurslari, aholi turmuş tarzi va iqtisodiy faoliyat örtasidagi munosabatlarni tahlil qiladilar. Bunday yondaşuv öquvçilarda sabab-oqibat aloqalarini aniqlaş, uzoq muddatli ekologik oqibatlarni oldindan baholaş va tizimli fikrlaş qobiliyatini rivojlantiradi.

Şaxsga yönaltirilgan paradigma har bir öquvçining individual qiziqişi, ehtiyoji, tajribasi va imkoniyatlarini hisobga olişni nazarda tutadi. Ekologik ta'lim jarayonida öquvçilarning şaxsiy ekologik tajribasiga tayaniş, ularning mustaqil taşabbuslarini qöllab-quvvatlaş va individual loyihalarni taşkil etiş muhimdir. Masalan, öquvçi öz yaşaş hududidagi çiqindilar muammosi, suvdan foydalaniş holati yoki yaşil hududlarning kamayişi böyiça mustaqil kuzatuv olib borişi mumkin.

Faoliyatga asoslangan paradigma. Mazkur paradigma ekologik bilimlarni amaliy faoliyat orqali mustahkamlaşga yönaltiriladi. Bunda ekologik aksiyalar, maktab hududini kökalamzorlaştiriş, çiqindilarni saralaş, suvni tejaş, ekologik monitoring, loyiha va tadqiqot işlari muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Faoliyatga asoslangan ta'lim öquvçining ekologik mas'uliyatini real xatti-harakatlar orqali namoyon etiş imkonini beradi.

Poliparadigmal yondaşuv asosida ekologik dunyoqaraşni şakllantiriş modeli

Tahlillar asosida öquvçilarda umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantirişning quyidagi konseptual pedagogik modeli taklif etiladi.

Model özaro uzviy boğlangan beşta tarkibiy qismdan taşkil topadi:

Maqsadli komponent. Öquvçilarda global ekologik tafakkur, umuminsoniy ekologik qadriyatlar, tabiatga mas'uliyatli munosabat va ekologik faoliyatga tayyorlikni şakllantiriş.

Mazmuniy komponent. Ekologik bilimlar, global ekologik muammolar, barqaror rivojlaniş, ekologik xavfsizlik, ekologik madaniyat va ekologik huquqiy savodxonlikka oid bilimlarni integratsiyalaş.

Metodologik komponent. Ekologik, aksiologik, kompetensiyaviy, tizimli, şaxsga yönaltirilgan va faoliyatga asoslangan paradigmalarni uyğunlaştiriş.

Jarayonli komponent. Muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, tadqiqot metodlari, munozara, keys-stadi, raqamli ta'lim resurslari, ekologik kuzatuv va amaliy maşğulotlardan foydalaniş.

Natijaviy komponent. Öquvçilarda ekologik bilim, qadriyat, mas'uliyat, ekologik kompetensiya va tabiatni muhofaza qilişga qaratilgan amaliy xatti-harakatlarning şakllanişi. Mazkur modelning asosiy xususiyati şundaki, uning tarkibiy qismlari alohida emas, balki yagona pedagogik tizim sifatida faoliyat yuritadi.

Poliparadigmal yondaşuvni amalga oşirişning pedagogik imkoniyatlari Globallaşuv şaroitida poliparadigmal yondaşuv asosida ekologik dunyoqaraşni şakllantiriş uçun ta'lim jarayonida bir qator pedagogik imkoniyatlardan foydalaniş mumkin.

Fanlararo integratsiya. Biologiya, geografiya, kimyo, fizika, tarix, huquq va tarbiya fanlarining ekologik mazmunini özaro uyğunlaştiriş orqali öquvçilarda yaxlit ekologik tasavvur şakllantiriladi.

Muammoli ta'lim texnologiyalari. "Orol dengizi muammosi", "Içimlik suvi tanqisligi", "Iqlim özgarişining oqibatlari" kabi mavzular asosida muammoli vaziyatlar taşkil etiş öquvçilarning tanqidiy va tizimli fikrlaşini rivojlantiradi.

Loyihaviy ta'lim. Öquvçilarning "Bir öquvçi - bir ekologik taşabbus", "Maktabning ekologik xaritasi", "Suvni tejaymiz", "Yaşil makon" kabi loyihalarda iştirok etişi ekologik bilimlarning amaliy ahamiyatini oşiradi.

Raqamli ta'lim texnologiyalari. Elektron xaritalar, virtual laboratoriyalar, ekologik monitoring ma'lumotlari, multimedia materiallari va interaktiv platformalardan foydalaniş global ekologik jarayonlarni körgazmali örganiş imkonini yaratadi.

Ijtimoiy hamkorlik. Maktab, oila, mahalla, ekologik taşkilotlar va mahalliy hamjamiyat örtasidagi hamkorlik öquvçilarning ekologik taşabbuslarini qöllab-quvvatlaşga xizmat qiladi. Uşbu imkoniyatlardan kompleks foydalaniş ekologik ta'limni nazariy bilim beriş jarayonidan ijtimoiy va amaliy faoliyatga yönaltirilgan ta'lim tizimiga aylantiradi.

Umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantirişning mezon va körsatkiçlari

Öquvçilarda ekologik dunyoqaraş şakllanganlik darajasini baholaş uçun quyidagi mezonlardan foydalaniş maqsadga

muvofiq.

Mezon	Asosiy kórsatkiçlar
Kognitiv	Ekologik bilimlar, global muammolarni anglaş, sabab-oqibat aloqalarini tuşuniş
Aksiologik	Tabiatga hurmat, ekologik qadriyatlarga sodiqlik, ekologik mas'uliyat
Motivatsion	Ekologik faoliyatga qiziqiş, taşabbuskorlik, tabiatni muhofaza qilişga intiliş
Faoliyatli	Ekologik loyihalarda iştirok etiş, amaliy könikmalar, resurslardan oqilona foydalaniş
Refleksiv	Öz faoliyatining ekologik oqibatlarini baholaş, xatolarni anglaş va xulosa çiqariş

Mazkur mezonlar asosida öquvçilarning ekologik dunyoqaraşi şartli ravişda yuqori, örta va boşlanğiç darajalarda baholanişi mumkin. Bunda baholaş faqat nazariy bilimlarni tekşiriş bilan çeklanmasligi, balki öquvçining ekologik qaraşlari, amaliy faoliyati, mustaqil qaror qabul qilişi va şaxsiy mas'uliyatini ham qamrab olişi zarur.

Poliparadigmal yondaşuvning ilmiy-amaliy ahamiyati

Taklif etilayotgan yondaşuvning ilmiy-amaliy ahamiyati ekologik ta'limning turli metodologik asoslarini yagona pedagogik maqsadga yönaltiriş imkoniyati bilan belgilanadi.

Birinçidan, ekologik bilimlar va umuminsoniy qadriyatlar örtasidagi uzviy boğliqlik ta'minlanadi.

Ikkinçidan, ekologik muammolarni örganişda fanlararo integratsiya kuçayadi.

Uçinçidan, öquvçilarning ekologik mas'uliyati va amaliy faoliyatga tayyorligi rivojlanadi.

Törtinçidan, ekologik ta'lim mazmuni global ekologik jarayonlar va mahalliy ekologik muammolar bilan uyğunlaştiriladi.

Beşinçidan, öquvçining ekologik bilimlarni özlaştirişidan boşlab, ularni kundalik faoliyatda qöllaşigaça bölgan pedagogik jarayon yaxlit tizim sifatida taşkil etiladi.

Şu sababli poliparadigmal yondaşuv ekologik dunyoqaraşni şakllantirişning nazariy va amaliy imkoniyatlarini kengaytiruvçi istiqbolli metodologik asos sifatida qaralişi mumkin.

Xulosa va tavsiyalar

Globallaşuv şaroitida ekologik muammolarning murakkablaşuvi öquvçilarda umuminsoniy ekologik dunyoqaraşni şakllantirişni zamonaviy ta'limning ustuvor vazifalaridan biriga aylantirmoqda.

Umuminsoniy ekologik dunyoqaraş ekologik bilimlar, qadriyatlar, e'tiqod, mas'uliyat va amaliy faoliyatning özaro uyğunligi asosida şakllanadigan murakkab şaxsiy sifat hisoblanadi.

Poliparadigmal yondaşuv ekologik, aksiologik, kompetensiyaviy, tizimli, şaxsga yönaltirilgan va faoliyatga asoslangan paradigmalarni integratsiyalaş orqali ekologik ta'limning mazmuni va metodologik imkoniyatlarini kengaytiradi.Ekologik ta'limda fanlararo integratsiya, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy hamkorlikdan foydalaniş öquvçilarning ekologik tafakkuri va amaliy kompetensiyalarini rivojlantirişga xizmat qiladi.Öquvçilarda ekologik dunyoqaraşning şakllanganlik darajasini baholaşda kognitiv, aksiologik, motivatsion, faoliyatli va refleksiv mezonlardan kompleks foydalaniş maqsadga muvofiq.Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalar işlab çiqildi: umumta'lim maktablarida ekologik ta'lim mazmunini poliparadigmal yondaşuv asosida takomillaştiriş, fanlararo ekologik integratsiyani kuçaytiriş, öquvçilarning ekologik loyihalar va amaliy tadqiqotlardagi iştirokini kengaytiriş, ekologik ta'limda milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyğunligini ta'minlaş, öqituvçilarning poliparadigmal yondaşuv asosida ekologik ta'limni taşkil etiş böyiça metodik tayyorgarligini oşiriş, ekologik dunyoqaraşni baholaşning diagnostik mezon va körsatkiçlarini işlab çiqiş.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Özbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 27-maydagi 434-son qarori. "Özbekiston Respublikasida ekologik ta'limni rivojlantiriş konsepsiyasini tasdiqlaş töğrisida". – Qonunçilik ma'lumotlari milliy bazasi. https://lex.uz/docs/-4354743

[2] UNESCO-UNEP. Intergovernmental Conference on Environmental Education. Tbilisi Declaration. – Tbilisi, 1977.

[3] Loonstra T., Tassone V.C., Robaey Z., den Brok P. The foundations and applications of teaçing environmental problems: paradigms, learning domains, worldviews, and how they interact // Environmental Education Researç. – 2025. – Vol. 31, Issue 4. – P. 701–717. DOI: 10.1080/13504622.2024.2405887.

[4] Palozzi J.E., Harper N.J., Şackelford N. From plants to pedagogies: reviewing environmental education pedagogies with a systems thinking approaç to aid curricula development // Environmental Education Researç. – 2025. – Vol. 31, Issue 7. – P. 1509–1531. DOI: 10.1080/13504622.2024.2437694.

[5] United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York: United Nations, 2015.

[6] UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. – Paris: UNESCO, 2020.

[7] Jobborova G.K. Raising an Ecological Worldview, Culture and Literacy in The Minds of Young People // International Journal of Pedagogics. – 2025. – Vol. 5, Issue 4. – P. 306–308. DOI: 10.37547/ijp/Volume05Issue04-81.